

Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveyspalvelujen
kuntayhtymän hallitus
Siun sote
Tikkamäentie 16
80210 JOENSUU

Valvonta liittyen Siun soten yhteispäivystyksen ja erikoissairaanhoidon vuodeosastojen ruuhkautumiseen

Aluehallintovirasto sai 29.1.2022 tiedoksi Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymän (Siun soten) 15 ylilääkärin kirjoituksen, jonka mukaan erikoissairaanhoidon vuodeosastot ovat ruuhkautuneet, koska Siun sotessa on suljettu terveyskeskusten vuodeosastopaikkoja ennen kuin tarvittavat pitkäaikaisen asumisen paikat olivat valmistuneet. Mediassa nostettiin esille yhteispäivystyksen ruuhkautuminen. Aluehallintovirasto avasi yhteispäivystyksen ja erikoissairaanhoidon vuodeosastojen ruuhkautumiseen liittyen valvonta-asian ISAVI/1760/2022 22.2.2022.

Tehostetun palveluasumisen jonotilanteeseen liittyen on aluehallintoviraston sosiaalihuollon yksikössä vireillä valvonta-asiat ISAVI/7835/2020 ja ISAVI/6171/2021. Lisäksi terveydenhuoltoyksikössä oli vireillä valvonta-asia ISAVI/1666/2022, jonka päätöksessä 18.5.2022 on kiinnitetty Siun soten huomioita asiakkaan oikeuteen saada tarvittavat terveydenhuollon ja lääkäripalvelut hoivakodissa.

Aluehallintovirastoon on 23.4.- 20.9.2022 tullut seitsemän päivystysosastoa ja yhdeksän yhteispäivystystä koskevaa hoitohenkilöstön epäkohtailmoitusta. Päivystysosaston osalta ilmoituksissa nousee esille hoitohenkilöstön riittämättömyys, mikä

ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO
PL 2, 13035 AVI, Raatihuoneenkatu 5, 6. kerros, 50101 Mikkeli

puh. 0295 016 800
kirjaamo.ita@avi.fi
www.avi.fi

Joensuun toimipaikka
Torikatu 36

Kuopion toimipaikka
Hallituskatu 12-14

on vaikeuttanut mm. vierihoidon toteuttamista. Yhteispäivystystä koskevissa ilmoituksissa on kuvattu säännönmukaisesti vajaat henkilöstön työvuorolistat sekä puute päivystystyötä osaavasta henkilöstöstä, viimeisimmissä ilmoituksissa myös lääkäriyövoimasta. Heinäkuussa ja syyskuussa 2022 on kuvattu erittäin vaikeita ruuhkatilanteita, joissa potilaiden perushoitoa ja asianmukaista seurantaa ei ole riittävästi pystytty järjestämään. Ilmoitusten mukaan potilasturvallisuus vaarantuu merkittäväällä tavalla.

Asian selvittäminen

Asian ratkaisu perustuu seuraavaan selvitykseen:

- aluehallintovirastoon 29.4.2022 saapunut Siun soten yhtymähallituksen pöytäkirjanote 25.4.2022, jonka ohessa on terveys- ja sairaanhoitopalvelujen toimialuejohtaja Jarmo Kukkosen, johtajaylilääkäri Susanna Wilénin ja päivystyksen ylilääkäri Terhi Savolaisen valmisteleva selvitys
- Itä-Suomen aluehallintoviraston tarkastuskäynti 23.8.2022, josta on laadittu tarkastuskertomus
- aluehallintovirastoon 5.10.2022 saapunut Ikäihmisten palveluiden toimialajohtaja Eija Riepon laatima lisäselvitys ja johtajaylilääkäri Susanna Wilénin laatima lisäselvitys, jonka liitteenä olivat aluehallintoviraston pyytämät Haipro-ilmoitukset käsittelytietoineen, potilasasiakirjoja, kaksi vakavan vaaratapahtuman tutkintaraporttia ja Ruuhkamittari ja sen aiheuttamat toimenpiteet -, Ruuhkanpurku ja sairastuvat lääkärit – ja Potilaan tunnistaminen ja tunnistevälineiden käyttö –työohjeet.

Ratkaisu

Itä-Suomen aluehallintovirasto katsoo, että Siun soten laajan ympärivuorokautisen yhteispäivystyksen vaikea ruuhkautuminen aiheuttaa merkittävän riskin potilasturvallisuudelle.

Aluehallintovirasto antaa Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden kuntayhtymälle huomautuksen, koska se ei ole huolehtinut alueensa väestön päivystyspalvelujen asianmukaisuudesta ja varmistanut potilasturvallisuuden toteutumista yhteispäivystyksessä.

Aluehallintovirasto toteaa, että kuntayhtymän hallituksen tulee välittömästi ryhtyä yhteistyössä johtavien viranhaltijoiden kanssa toimiin, joilla yhteispäivystyksen ruuhkautuminen saadaan purettua.

Aluehallintovirasto saattaa tämän päätöksen tiedoksi Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen johtajalle, jotta päätös voidaan ottaa huomioon hyvinvointialueen valmistelussa.

Ratkaisun perustelut

Sovellettavat oikeusohjeet

Terveystieteidenhuoltolain (1326/2019) 8 §:n terveystieteidenhuollon toiminnan on oltava laadukasta, turvallista ja asianmukaisesti toteutettua.

Terveystieteidenhuoltolain 10 §:n mukaan kunnan ja sairaanhoitopiirin kuntayhtymän on järjestettävä terveystieteidenhuollon palvelut sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisiksi kuin kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän asukkaiden hyvinvointi, potilasturvallisuus, sosiaalinen turvallisuus ja terveystila sekä niihin vaikuttavien tekijöiden seurannan perusteella lääketieteellisesti, hammaslääketieteellisesti tai terveystieteellisesti arvioitu perusteltu tarve edellyttävät.

Terveystieteidenhuoltolain 50 §:n 1 momentin mukaan kiireellinen sairaanhoito on annettava sitä tarvitsevalle potilaalle hänen asuinpaikastaan riippumatta. Kiireellisellä hoidolla tarkoitetaan äkillisen sairastumisen, vamman, pitkäaikaissairauden vaikeutumisen tai toimintakyvyn alenemisen edellyttämää välitöntä

arviota ja hoitoa, jota ei voi siirtää ilman sairauden pahenemista tai vamman vaikeutumista.

Terveydenhuoltolain 50 §:n 3 momentin mukaan laajan ympärivuokautisen päivystyksen yksiköllä tarkoitetaan perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon yhteispäivystystä, joka pystyy tarjoamaan laajasti palveluita usealla lääketieteen erikoisalalla ympärivuorokautisesti välittömästi ja jolla on voimavarat terveydenhuollossa tarvittavan valmiuden ylläpitämiseen ja erityistilanteiden hoitamiseen. Laajan ympärivuorokautisen päivystyksen yksikön tulee tukea muita päivystysyksiköitä.

Terveydenhuoltolain 50 §:n 6 momentin mukaan päivystävissä yksiköissä on oltava riittävät voimavarat ja osaaminen, jotta hoidon laatu ja potilasturvallisuus toteutuvat.

Valtioneuvoston kiireellisen hoidon perusteista ja päivystyksen erikoisalakohtaisista edellytyksistä antaman asetuksen (583/2017, päivystysasetus) 4 §:n mukaan laajan ympärivuorokautisen päivystyksen yksikössä tulee olla akuuttilääketieteen, anestesiologian ja tehohoidon, gastroenterologisen kirurgian, kardiologian, lastentautien, naistentautien ja synnytysten, neurologian, ortopedian ja traumatologian, psykiatrian, radiologian, sisätautien ja yleislääketieteen erikoisalojen kiireellisen hoidon ja päivystyksen edellytykset ja osaaminen sekä yöpäivystystä lukuun ottamatta hammaslääketieteen päivystys. Kiireellisen hoidon antamista varten tulee olla tarvittava määrä osaavaa terveydenhuollon ammattihenkilöstöä. Yksikössä tulee olla tarvittavat tilat, välineet ja laitteet potilaan taudinmääritykseen ja hoitoon sisältäen leikkaustoiminnan ja tehohoidon.

Päivystysasetuksen 7 §:n mukaan päivystysyksikön käytössä on oltava moniammatillinen henkilökunta, jolla on riittävä koulutus ja työkokemus ja joka tuntee alueen olosuhteet ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelukokonaisuuden.

Päivystysasetuksen 10 §:n mukaan sen lisäksi, mitä terveydenhuoltolain 50 §:ssä säädetään, terveydenhuollon

järjestämissuunnitelmassa ja erikoissairaanhoidon järjestämissopimuksessa on otettava huomioon sosiaalipäivystys, päihdepalvelut, ensihoitopalvelu, alueen apteekkipalvelut, liikenneyhteydet ja muut päivystysvalmiuden ylläpitoon vaikuttavat seikat. Psykososiaalista tukea on järjestettävä yhteistyössä sosiaalipäivystyksen kanssa.

Päivystystoiminnan suunnittelussa on otettava huomioon normaaliolojen häiriötilanteet ja päivystyksen ruuhkatilanteet sekä terveydenhuoltolain 38 §:ssä tarkoitettu alueellinen valmiussuunnitelma.

Erikoissairaanhoidolain (1062/1989) 53 §:n mukaan, jos erikoissairaanhoidon ohjauksen ja valvonnan yhteydessä todetaan, että sairaanhoitopiirin kuntayhtymä on tämän lain tai terveydenhuoltolain mukaista toimintaa järjestäessään tai toteuttaessaan menetellyt virheellisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, voi Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto ja aluehallintovirasto antaa kuntayhtymälle tai virheellisestä toiminnasta vastuussa olevalle viran- tai toimenhaltijalle huomautuksen vastaisen varalle.

Kansanterveyslain (66/1972) 44 §:n mukaan, jos kansanterveystieteiden ohjauksen ja valvonnan yhteydessä todetaan, että kunta tai kuntayhtymä on tämän lain tai terveydenhuoltolain mukaista toimintaa järjestäessään tai toteuttaessaan menetellyt virheellisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, voi Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto ja aluehallintovirasto antaa kunnalle tai kuntayhtymälle tai virheellisestä toiminnasta vastuussa olevalle viran- tai toimenhaltijalle huomautuksen vastaisen varalle.

Asian arviointia

Aluehallintoviraston selvityspyyntö 22.2.2022

Aluehallintovirasto pyysi Siun sotelta seuraavaa selvitystä:

1. Yhteispäivystyksen ja erikoissairaanhoidon vuodeosastojen kuormitustilanne kuukausittain 1.9.2021-28.2.2022.

2. Kuinka yhteispäivystys pystyy nykytilanteessa suoriutumaan terveydenhuollon häiriötilanteista (poikkeuksellinen ruuhkautuminen, suuronnettomuustilanteet, hoitajatilanne)? Millä keinoin Siun sote varmistaa näistä häiriötilanteista selviämisen jatkossa?
3. Mikä vaikutus ruuhkautumisella on pandemian aiheuttamaan hoitovelkaan?
4. Millä keinoin Siun sote tulee ratkaisemaan sekä yhteispäivystyksen että erikoissairaanhoidon ruuhkautumistilanteen.

Siun soten selvitys 29.4.2022

Pohjois-Karjalan keskussairaalan yhteispäivystyksen kuormitustilanne

Selvityksen mukaan keskimääräinen läpimenoaika kuvaa potilaan hoitoprosessin sujuvuutta päivystyksessä ja jatkohoitopaikan järjestymisessä. Selkeä käänne huonompaan on tapahtunut kesäkuusta 2021 eteenpäin, kun läpimenoajat ovat venyneet pitkäaikaisesta reilun kolmen tunnin keskiarvosta reilusti yli neljään tuntiin. Päivystyksen mittareista odotusaika lääkärille kuvaa välillisesti myös muuta päivystyksen prosessin sujuvuutta (mm. kuvantaminen, laboratoriotutkimukset). Odotusajasta lääkärille ja läpimenoajoista voi päätellä, että potilaat odottavat ”valmiina” entistä pidempään.

Taulukko 1. Odotusaika lääkärille ja läpimenoajat

	Odotus lääkärille (ka. h:min)	Läpimenoaika (ka. h:min)	Odotusaika lääkärille, jos yli 4 h läpimenoaika (h:min)	Läpimenoaika, jos yli 4 h (ka. h:min)
9/2020	1:20	3:42	1:56	6:17
10/2020	1:17	3:47	1:53	6:21
11/2020	1:08	3:41	1:37	6:16
12/2020	1:12	3:47	1:47	6:16
1/2021	1:25	3:59	2:06	6:33

2/2021	1:18	3:55	1:54	6:23
9/2021	1:35	4:15	2:14	6:50
10/2021	1:41	4:11	2:28	6:47
11/2021	1:40	4:24	2:19	7:06
12/2021	1:38	4:25	2:25	7:16
1/2022	1:40	4:32	2:24	7:10
2/2022	1:45	4:41	2:30	7:28

Läpimenoaikojen venyessä myös potilasta kohti käytettävissä oleva hoitotyöaika on pienentynyt.

Selvityksen mukaan kävijämäärät ja läpimenoajat osoittavat, ettei yhteispäivystys ole ruuhkautunut tulevien potilasvirtojen vuoksi, sillä ne ovat entisen kaltaisia tai jopa hieman koronapandemiaa edeltäviä tasoja matalampia. Yhteispäivystyksen ruuhkauttaa se, että potilaat eivät liiku normaalisti eteenpäin, vaan odottavat jatkohoitopaikkaa päivystyspoliklinikalla pahimmillaan yli vuorokauden. Seuranta-aikana 9/2021–2/2022 jäi haasteellisimpana aamuna odottamaan 18 potilasta eli yhden osastollisen verran.

Myös päivystysosastolla on jatkohoitopaikkapula näyttäytynyt niin että päivystysosastolle päätyy potilaita, joiden hoitojakso on alun perinkin tiedossa pidemmäksi kuin tavoitteen mukainen yhdestä kahteen vuorokautta. Tällöin osaston kyky ottaa päivystyksestä potilaita vähenee.

Perusterveydenhuollon tasoisella puskuriosastolla hoidon tavoiteaika on noin viikko, mutta vaihteli seuranta-ajalla 1–146 vuorokautta.

Ruuhkat ja terveydenhuollon erityistilanteet

Päivystyspoliklinikalla on käytössä ruuhkamittari, jonka mukaan ruuhkalle päädyttäessä vastuulääkäri ja vuorovastuuhoitaja järjestelevät ensin henkilöstöä työpisteiden välillä, pyytävät apua päivystysosastolta ja puhelinpalvelusta, ja ruuhkan pahentuessa kutsutaan lisää työvoimaa hälytysrahalla.

Selvityksen mukaan päivystyksen arkikuormitus ei suoraan heijastu suuronnettomuustilanteisiin. Siun sotella on suuronnettomuusohjeen lisäksi ohjeet monipotilastilanteisiin, joissa suuronnettomuuskaiteerit eivät täyty, mutta onnettomuudesta tulevien potilaiden määrä ja vammojen vakavuus ylittävät päivittäiskapasiteetin.

Selvityksen mukaan onnettomuustilanteita haastavampia tilanteita ovat lähes päivittäiset tilanteet, joissa hoidetaan useampaa hätätilapotilasta yhtä aikaa. Yhden hätätilapotilaan hoito sitoo kahdesta kolmeen hoitajaa, joskus jopa tunneiksi. Jos hätätilapotilaita on useita samanaikaisesti, jäävät muut hoitoryhmit vähäisemmän hoitoressurssin varaan.

Henkilöstötilanne

Etenkin alkuvuoden 2022 aikana yksittäisiä työvuoroja on jouduttu menemään alimiehityksellä. Haasteena on ollut myös riittävä päivystyskokemus ja lääkeluvat.

Jossain määrin perusmiehityksen tilanne näytti selvityksen mukaan olevan kohenemassa. Lisäksi sijaistuksia ja ostopalveluita käytettiin runsaasti, mutta näistä on vaikeaa saada täytettyä edellä kuvattua osaamisvajetta.

Selvityksen yhteenveto yhteispäivystyksen osalta

Selvityksessä todetaan, ettei yhteispäivystyksessä ole fasiliteetteja muutamaa tuntia pidempään hoitoon osastotyyppisesti. Tilannetta pyritään ratkaisemaan yhteistyössä ikäihmisten palvelualueen kanssa jatkohoitopaikkoja lisäämällä. Selvityksessä katsotaan, ettei ole järkevää resursoida päivystystä lisää jatkohoitopaikkaa odottavien potilaiden vuoksi, vaan jatkohoitoprosessien tarkoituksenmukaisuus on ydinratkaisu.

Keskussairaalan vuodeosastojen kuormitustilanne

Yhtymähallituksen pöytäkirjassa todetaan selvitykseen viitaten, että osastokuormitus on ollut tarkastelujaksolla epätarkoituksenmukaisen korkea. Keskeisin haaste on hoitohenkilöstön sijaissaatavuuden lisäksi ollut pitkittyneet hoitajaksot sairaalassa ja päivystysalueella. Niitä ollaan ratkaisemassa lisäämällä ikäihmisten toimialueen jatkohoitokapasiteettia, ja lisäksi rekrytointityössä pyritään maksimaaliseen tehokkuuteen.

Tarkastuskäynti Siun soteen 23.8.2022

Yleisradion uutisessa 7.8.2022 haastatellut yhteispäivystyksen vastuuhenkilöt arvioivat potilasturvallisuuden olevan yhteispäivystyksessä uhattuna. Aluehallintovirasto katsoi tarpeelliseksi järjestää tarkastuskäynnin, joka sovittiin Siun soten kanssa järjestettäväksi 23.8.2022.

Aluehallintovirasto pyysi edeltävästi Siun sotea vastaamaan tarkastuskäynnillä aluehallintoviraston esittämiin kysymyksiin yhteispäivystyksen kuormitustilanteesta, henkilöstötilanteesta, ruuhkista ja terveydenhuollon erityistilanteista, Haipro-potilasturvallisuusilmoituksista ja niiden käsittelytiedoista, jatkohoitopaikkojen riittävydestä ja antamaan arvionsa tilanteen kehittymisestä syksyllä 2022 sekä siitä, millä keinoilla Siun sote ratkaisee yhteispäivystyksen ruuhkautumisen ja varmistaa potilasturvallisuuden.

Tarkastuskäynnille osallistuivat kuntayhtymän yhtymähallituksen puheenjohtaja, toimitusjohtaja, terveys- ja sairaanhoitopalvelujen toimialuejohtaja, sairaalapalveluiden palvelujohtaja, johtajaylilääkäri, ikäihmisten palveluiden toimialuejohtaja, 24/7-palveluiden palvelupäällikkö ja ylihoitaja, osastonhoitaja, henkilöstön edustajina päivystyksen sairaanhoitaja ja lääkintävahtimestari, työsuojelupäällikkö, Superin ja Tehyn pääluottamusmiehet sekä Tehyn koordinoiva pääluottamusmies.

Siun sote esitti johtajaylilääkärin toimesta tarkastuksen yhteydessä diaesityksen, jossa vastattiin aluehallintoviraston esittämiin kysymyksiin.

Yhteispäivystyksen kuormitustilanne 1.3.2022 jälkeen

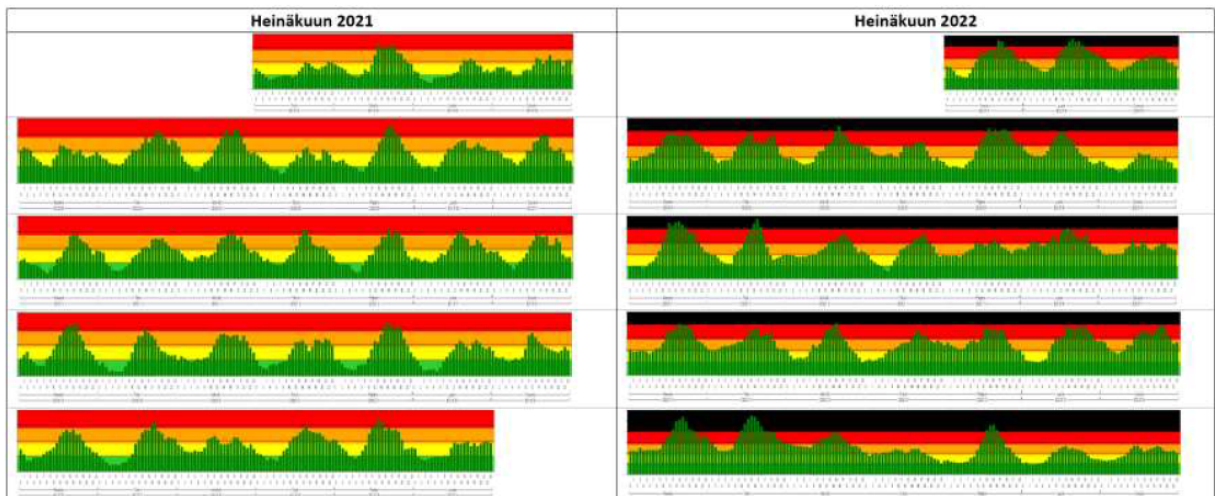
Johtajaylilääkäri Susanna Wilén viittasi kansainvälisiin tutkimuksiin, joiden mukaan läpimenoajan ylittäessä neljä tuntia lisääntyvät kuolleisuus, infektioiden esiintyminen ja muut haittavaikutukset. Ikäihmisten kohdalla pidentynyt läpimenoaika lisää deliriumin saamisen riskiä. Siun soten päivystyksessä keskimääräinen läpimenoaika oli vuonna 2021 alle neljä tuntia, vuonna 2022 yli kuusi tuntia. Läpimenoaikojen ja päivystysten ruuhkien osalta kesäajat ovat haasteellisimmat.

Osastopaikkaa päivystyksessä klo 7 odottavien potilaiden määrä kesäkuussa 2022 oli yli 300, eli keskimäärin yli 10 potilasta odotti jatkohoitopaikkaa joka aamu, pääasiassa terveyskeskusten vuodeosastoille. Yli vuorokauden odottaneita oli 1.3.-22.8.2022 välisenä aikana 261 potilasta. Pisin odotusaika päivystyksessä oli 65 tuntia.

Ruuhkat ja terveydenhuollon erityistilanteet

Päivystyksessä on käytössä ruuhkamittari, joka jakaa tilanteen rauhalliseen, normaaliin, kiireiseen, ruuhkaan (punainen) ja katastrofaaliseen (musta). Heinäkuussa 2022 katastrofaalisen kuormituksen osuus oli 6 %:a ja ruuhkan 31 %:a.

Kuormitusraportti

Päivystyksen henkilöstö toi esille, että kuormituksen ollessa mustalla alkaa tilanne aidosti olla hallitsematon. Tällöin

ambulanssin tuodessa potilasta joudutaan toinen potilas kiireellisesti siirtämään pois paikaltaan. Potilaita voidaan myös joutua sijoittamaan käytävien varsille, jolloin heille ei saada seurantalaitteita, mittauslaitteistoa tai soittokelloa. Erityisenä huolenaiheena nousi esille potilaan tilanteen muutos, joka vaatisi kiireellisiäkin toimenpiteitä, mutta jota ei huomata henkilöstön vähyyden vuoksi. Nämä tilanteet aiheuttavat hoitotyöntekijöille merkittävää eettistä stressiä.

Hätätilapotilastilanteiden todetaan syövän esimerkiksi yöaikaisesta resurssista ison osan. Ensi vuoden alusta aloittaa toimintansa vaativien tilanteiden erikoisyksikkö yhteistyössä pelastustoimen kanssa. Tarkoituksena on saada tällä osaamista ja resurssia E-huoneeseen. Yksikkö on rekrytoinnin käynnistämisen vaiheessa.

Jatkohoitopaikkojen riittävyys

Puskuriosastoa ei ollut saatu toimimaan lääkäripulan vuoksi. Erikoissairaanhoidon vuodeosastoilla 22.8.2022 odotti 38 potilasta (20 %) jatkohoitopaikkaa perusterveydenhuollon vuodeosastolle. Perusterveydenhuollon vuodeosastoilla odotti 69 potilasta (20 %) jatkohoitopaikkaa ikäihmisten palveluihin. Siun sotien alueella tehostettua palveluasumista odotti 312 ihmistä. Tehostetun palveluasumisen paikoista 64 (4,4 %) oli täyttämättä henkilöstöpulan vuoksi Siun sotien omissa yksiköissä, lisäksi yksityisten palveluntuottajien yksiköissä oli täyttämättä 150 paikkaa.

Henkilöstötilanne 1.3.2022 alkaen

Johtajaylilääkäri selvitti, että tarvittavaa henkilöstömäärää ei ole henkilöstöpulan vuoksi aina pystytty toteuttamaan. Erityisesti pulaa on erityisosaamisalueiden hoitajista ja lääkeluvallisista hoitajista. Syksyn 2022 osalta yhteispäivystyksen tilannetta arvioitaessa tuotiin esille osaajakato yhteispäivystyksestä ja lääkäritilanteen heikkeneminen.

Haipro-ilmoitusten käsittelytiedot

Tarkastuskäynnillä esille nostettujen merkittävimpien Haioproimintojen katsottiin hoitajien näkökulmasta olevan jokapäiväisiä siten, että kaikkia tilanteita ei henkilöstövajeen ja kiireen vuoksi oikea-aikaisesti tunnisteta, vaikka henkilöstö yrittää parhaansa.

Monen päivystysalueen Haiproista katsottiin koskettavan asioita, joita ei voida päivystyksestä käsin ratkaista.

Siun soten toimet yhteispäivystyksen ruuhkautumisen ratkaisemiseksi ja potilasturvallisuuden varmistamiseksi

Siun sote pyrkii ensisijaisesti parantamaan potilaiden ulosvirtausta, parantamaan henkilöstön saatavuutta ja pysyvyyttä sekä pitämään sisään virtauksen nykyisellä tasolla.

Esitetyt toimenpiteet:

RESURSSI- JA ERITYISOSAAMISVAJE	POTILASVIRTOJEN LIKKUMATTOMUUS
✓ Yhteisrekryointi, rekryn tehostaminen, rekryn lisäpanostukset 24/7 alueelle, rekryointi-lisä	✓ Yhteistyöryhmä (SAPA+Ikäihmiset)
✓ SOME-tiimi	✓ Päivittäinen tiivis yhteistyö
✓ Henkilöstösekit 5/vk, yhteiskäyttö, rekryn sissien painotus 24/7:aan	✓ Esimiesten tilannekatsaukset 2/vk, teams-chat päivittäin => priorisointi
✓ Lomansiirtokorvaus	✓ Hoivakotikonsultti
✓ Kertakorvaus	✓ Kotiutusyhdyshenkilö
✓ Hälytysrahat	✓ Puskuriosaston toimintojen siirtäminen Siilaisille
✓ Esihenkilöitä kentällä	✓ Tulossa mm. Covid-antigeenitestaus, TIKE,
✓ Potilaskuljettajia lisää/jatkoa	hoiva- ja hoitokotipaikat
✓ Palkitsemiset, pitovoima, rekrylisä uusille työntekijöille	
✓ Koulutusta tilanteesta huolimatta	
✓ Kulttuurinmuutos, vuoropuhelu	
✓ Tulossa mm. logistiikkapalvelut, VATI-yksikkö	

Yhteenvedoa tarkastuskäynnistä

Päivystyksen vastuuhenkilöt ja hoitohenkilöstön edustajat kuvasivat tilanteen päivystyksessä olleen useita kertoja erittäin vaikean, lähellä hallitsematonta. Potilaiden hoito on viivästynyt liittyen osin monipotilastilanteisiin ja osin ruuhkautumiseen, jonka myötä ei potilaan tilaa ole pystytty riittäväällä tavalla seuraamaan. Merkittävänä juurisyynä katsottiin olevan ikäihmisten

jatkohoitopaikkojen pula. Lisäksi oli pulaa päivystystyöhön kykenevistä hoitajista.

Hoitohenkilöstöpulan vuoksi ei ikäihmisten toimialalla ole saatu avattua tai pidettyä avoimna hoivayksiköitä. Perusterveydenhuollon haasteiden katsotaan vaikuttavan siihen, ettei kotiin ja hoivayksiköihin ole pystytty tarjoamaan riittävässä määrin lääkäripalveluita. Siun soten esittämän arvion mukaan syksyllä 2022 ei ole odotettavissa merkittävää kohentumista tilanteessa.

Selvityspyyntö 5.9.2022

Aluehallintovirasto pyysi Siun soten lausunnon sekä asiakirjat liittyen tarkastuskäynnillä esille nousseisiin kuuteen potilastapaukseen.

Lisäksi aluehallintovirasto pyysi täydentävää tietoa liittyen erikoissairaanhoidon vuodeosastojen kuormituksen laskemiskäytäntöihin.

Tarkastuskäynnillä 23.8.2022 aluehallintovirastolta pyydettiin kannanottoa siihen, tuleeko Siun soten terveyskeskusten vuodeosastoilla soveltaa ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta ja iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain (980/2012, vanhuspalvelulaki) 20 §:n määräyksiä. Tähän liittyen aluehallintovirasto pyysi selvitystä, miten Siun sotessa terveyskeskusten vuodeosasto on toiminnallisesti organisoitu.

Siun soten selvitys 5.10.2022

Potilastapaukset

Aluehallintovirasto osoitti lisäselvityspyyntönsä terveys- ja sairaanhoitopalvelujen toimialuejohtajalle, koska selvityspyyntö kosketti tarkastuskäynnillä 23.8.2022 esille nousseita kuutta potilastapausta, joihin liittyy salassapidettäviä terveystietoja. Selvityksen on laatinut johtajaylilääkäri Susanna Wilén.

Selvityksessä nousi esille tilanteita, joissa akuuttisydänpotilaille ei pystytty järjestämään heidän hoitolinjansa mukaista paikkaa sydänvalvonnassa tai kardiologisella osastolla osastokuormituksen vuoksi, vaan seuranta toteutettiin päivystyksessä tai sisätautiosastolla. Esille nousi myös tilanne, jossa neurologisen potilaan päivystyksellistä EEG-tutkimusta ei saatu toteutettua. Lisäksi tilanteessa, jossa oli ollut useita samanaikaisesti E-huoneessa hoidettavia potilaita, oli hoitajaresurssin niukkuus vaikeuttanut muiden päivystyksessä hoidettavien potilaiden asianmukaista kliinisen tilan seuranta.

Vakavan vaaratapahtuman analyysin perusteella oli käyty läpi tilanne, jossa potilaalle oli asennettu väärän potilaan tunnistusranneke keväällä 2022. Potilasrannekkeiden kiinnittämiseen liittyvä ohjeistus on päivitetty ja liitetty uusien työntekijöiden perehdytysmateriaaliin.

Keväällä 2021 vakavan vaaratapahtuman analyysin myötävaikuttavana syynä oli ollut yhteispäivystyksen ruuhkatilanne. Analyysistä saadun suosituksen mukaisesti käydään potilaiden jatkohoitoprosessia läpi sairaalapalveluiden johtotiimissä. Lisäksi on aloitettu arkipäivisin pidettävät yhteiset tilanne- ja henkilöstöarviot sairaalapalveluiden johtaja Wilénin johdolla. Yhteisen tilannekatsauksen jälkeen määritellään jatkohoitopotilaiden priorisointi sekä henkilöstöresurssien kohdentaminen. Tilannekatsaukseen osallistuu edustajia myös ikäihmisten palvelualueelta sekä rekrytointiyksiköstä, josta koordinoidaan sijaisten kohdentaminen. 24/7 akuuttikeskuksessa on aloittanut kotiutusyhdyshenkilö, joka osallistuu arkipäivisin potilaiden jatkohoitopaikkojen selvittämiseen sekä haastavimpiin kotiutusprosesseihin. Sairaalapalveluissa laaditaan prosessikuvausta potilaiden jatkohoitopaikkojen järjestelyyn sekä suunnitellaan aktiivisesti potilas- ja henkilöstöresurssien reaaliaikaisen tilannekuvan sekä koordinoinnin roolia tulevan tilannekeskuksen yhteyteen.

Selvityksen mukaan yhteispäivystyksessä on kerrattu sekä korostettu ruuhkanpurkutoimenpiteiden noudattamista. Siun sote on ottanut käyttöön taloudellisia kannustimia päivystyksessä työskentelyyn. Rekrytointia on tehostettu ja erillisen korvauksen myötä pyritään varmistamaan myös riittävä osaaminen. Käytössä olevan ruuhkamittarin kehittäminen on edelleen työn alla.

Päivystyksen uusien hoitajien perehdytysohjeet on päivitetty vuonna 2022 apulaisosastonhoitajan toimesta.

Näiden kuuden potilastapausten aikana oli ruuhkamittarilla arvioituna ollut kiireelliseksi määritettyjä jaksoja puolessa tapauksia. Hoitohenkilöstön osalta oli ollut vajausta kahden tapauksen yhteydessä, enimmillään 12,5 %, ja yhdessä tapauksessa merkittävä osa hoitajista oli päivystystyöstä vähän kokemusta omaavia.

Ohjeistus ruuhkatilanteisiin

Siun sote toimitti aluehallintovirastoon työhöjeen ruuhkamittarista, sen aiheuttamista toimenpiteistä sekä päivystyksen ruuhkanpurusta. Jälkimmäistä työhöjettä päivitetään pitkittyneestä poikkeuksellisesta kuormittumisesta ja sen poikkeuksellisesta syystä eli jatkohoitopaikkapulasta johtuen. Voimassa oleva ruuhkaohje pohjautuu pitkälti siihen, että potilaita voidaan siirtää puolivalmiina osastoille, mutta tämä ruuhkanhallintakeino ei toimi, jos vuodeosastoilla ei ole tilaa.

Erikoissairaanhoidon vuodeosastot

Saadun selvityksen mukaan erikoissairaanhoidon kuormitus on laskettu avoinna oleviin paikkoihin nähden. Ajoittain matalat kuormitustasot liittyvät yleensä toiminnan luonteeseen.

Perusterveydenhuollon vuodeosastot

Ikäihmisten palvelujen toimialajohtaja Eija Rieppo on laatinut selvityksen perusterveydenhuollon vuodeosastojen osalta.

Saadun selvityksen mukaan terveyskeskussairaaloista on nimetty yleislääketieteen akuuttiterveyskeskussairaaloiksi Ilomantsin, Kiteen, Lieksan, Nurmeksien ja Liperin terveyskeskussairaalat. Muut terveyskeskussairaalat ovat Outokummussa, Kontiolahdella, Tohmajärvellä ja Rääkkylässä. Hoitosoluja on myös Heinävedellä, Polvijärvellä ja Juuassa.

Kyseisissä yksiköissä hoidettavat potilaat ovat pääasiassa iäkkäitä, lyhytaikaista hoitoa vaativia potilaita. Terveyskeskussairaaloihin ja hoitosoluihin potilaat tulevat yhteispäivystyksestä, paikkakuntien päivystyksistä ja akuuttivastaanotoilta sekä Kuopion yliopistollisesta sairaalasta.

Terveyskeskussairaalat toteuttavat aktiivista kuntouttavaa hoitotyötä tavoitteena mahdollisimman nopea, suunnitelmallinen sekä turvallinen kotiuttaminen. Terveyskeskussairaaloissa hoidetaan myös alueiden saattohoitopotilaat, jotka tarvitsevat perusterveydenhuollon vuodeosastohoitoa elämänsä loppuvaiheessa. Terveyskeskussairaaloihin on keskitetty alkoholikatkaisua vaativien potilaiden hoito.

1.1.-31.8.2022 terveyskeskussairaaloissa hoidettavista potilaista oli yli 65-vuotiaita 74,6 % ja näistä yli 75-vuotiaita oli 56,2 %. Yleisimmät hoidon syyt hoitajaksoilla olivat COVID-infektio, keuhkokuume, huonovointisuus, Alzheimerin tauti ja erilaiset sydänongelmat.

Terveyskeskussairaalat eivät ole pitkäaikaista laitoshoidoa antavia yksiköitä lukuun ottamatta Outokummun Iltaruskoa, jolla ei ole terveyskeskussairaalan statusta. Enon terveyskeskuksessa hoidetaan vain asumisen jatkohoitoa odottavia potilaita. Myös Kontiolahden terveyskeskussairaalaan on lääkäripulasta johtuen keskitetty asumisen jatkohoitoa odottavia syys-lokakuussa 2022.

Terveyskeskussairaaloilla on omat toimitilat terveysasemien yhteydessä, hoitosoluista Juuan hoitosolulla on omat tilat. Polvijärven ja Heinäveden hoitosoluilla on yhteisiä tiloja asumispalveluyksikön kanssa. Oma työvuorosuunnittelu on useimmissa terveyskeskussairaaloissa, mutta Heinäveden, Polvijärven ja Juuan työvuorosuunnittelu tehdään yhdessä asumisyksikön kanssa. Useimmissa yksiköissä on oma osastonhoitaja tai yhteinen osastonhoitaja kahden terveyskeskussairaalan kesken. Vain Rääkkylän terveyskeskussairaalan palveluesimiehellä on hoidettavana myös Rääkkylän asumispalveluyksikkö ja hoitosoluissa on esihenkilönä asumisyksikön palveluesimies.

Yhteenvetoa ja johtopäätökset

Yhteispäivystyksen ja erikoissairaanhoidon vuodeosastojen ruuhkautuminen

Eduskunnan oikeusasiamies on päätöksessään (EOAK/4964/2021) painottanut päivystystoiminnan vahvaa perusoikeuskytkentää. Eduskunnan oikeusasiamiehen päätöksessä on kirjattuna:

Päivystystoiminta on merkittävä osa terveydenhuoltoa, ja toiminnalla on vahva perusoikeuskytkentä. Sillä, kuinka sairaanhoitopiirit onnistuvat niille terveydenhuoltolaissa säädettyssä päivystyksen järjestämisestä koskevassa tehtävässään, on välitöntä merkitystä arvioitaessa, onko perustuslain 19 §:n 1 momentissa jokaiselle turvattu oikeus välttämättömään huolenpitoon toteutunut asianmukaisesti.

Perustuslain 19 §:n 1 momentin säännöksen piiriin kuuluu oikeus kiireelliseen sairaanhoitoon. Kysymyksessä on perustuslain esitöiden (HE 309/1993 vp, s. 69) ja perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön (esim. PeVL 31/1997 v, s. 2/I ja PeVL 18/2001 vp, s. 4/II) mukaan jokaiselle kuuluva subjektiivinen oikeus ja suoraan sovellettavissa oleva perustuslain säännös, johon yksilö voi välittömästi vedota.

Aluehallintovirasto toteaa, että terveydenhuoltolain 50 §:n mukaan Pohjois-Karjalan sairaanhoitopiirin on järjestettävä laajan

ympäri vuorokautisen päivystyksen yksikkö keskussairaalaansa yhteyteen. Tällaisen yksikön tulee pystyä tarjoamaan laajasti palveluita usealla lääketieteen erikoisalalla ympärivuorokautisesti välittömästi. Sillä on oltava voimavarat terveydenhuollossa tarvittavan valmiuden ylläpitämiseen ja erityistilanteiden hoitamiseen.

Aluehallintovirasto toteaa, että kuntayhtymän hallitukselta huhtikuussa 2022 saadun selvityksen mukaan Siun sotien yhteispäivystyksen tilanteessa tapahtui selkeä käänne huonompaan jo kesäkuusta 2021 alkaen. Läpimenoajat venyivät pitkäaikaisesta reilun kolmen tunnin keskiarvosta reilusti yli neljään tuntiin. Elokuussa 2022 järjestetyllä tarkastuskäynnillä - jolle myös kuntayhtymän hallituksen puheenjohtaja osallistui - tuli esille, että läpimenoajat olivat vuonna 2022 jo yli kuusi tuntia.

Tarkastuskäynnillä kuvattiin kesän 2022 osalta, että päivystyksen tilanne oli lukuisia kertoja ollut lähellä hallitsematonta. Tämä tarkoittaa sitä, että potilaille ei pystytty järjestämään asianmukaista seurantaa, koska monitoroinnin mahdollistavat potilaspaikat loppuivat päivystyksessä tai sairaalan vuodeosastoilla. Myös päivystystyöhön perehtyneen henkilöstön määrä jäi riittämättömäksi päivystyksen ruuhkautumiseen nähden, mikä osaltaan vaikeutti potilaiden asianmukaista tutkimista, hoitoa ja seurantaa.

Potilasturvallisuuslääkäri Maiju Wellingin ja TtM opiskelija Katja Karlssonin Potilasvakuutuskeskuksen verkkosivuilla <https://www.pvk.fi/document/384805/9F5FD2139C162391BAB5023CFCCB988C4CB53AFB8E6CBC7266FCF586E7C6817F> julkaiseman teemaraportin mukaan on potilasvakuutuskeskuksen aineistossa havaittu, että vuonna 2017-2018 korvatuista potilasvahingoista noin 16 % on tapahtunut päivystysympäristössä. Erityisesti korostuvat diagnoosiviiveen vuoksi korvatut vahingot. Kirjoittajat toteavat päivystyksen olevan kansainvälisten tutkimusten perusteella erityisen riskialtis ympäristö, mm. liittyen erilaisiin potilasryhmiin, monipotilastilanteisiin ja ruuhkaan sekä terveydenhuollon ammattilaisten vaihtelevaan kokemukseen ja osaamistasoon.

Aluehallintovirasto toteaa, että kunnan ja sairaanhoitopiirin kuntayhtymän velvollisuutena on terveydenhuoltolain perusteella järjestää sisällöltään ja laajuudeltaan asukkaille tarpeelliset palvelut. Aluehallintovirasto katsoo, että Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden palvelujärjestelmä ei tällä hetkellä kykene riittävällä ja terveydenhuoltolain edellyttämällä tavalla vastaamaan alueen asukkaiden tarpeisiin, mikä näkyy merkittävänä päivystysalueen ja vuodeosastojen ruuhkautumisena.

Ruuhkautumisen juurisyiksi on Siun sotessa arvioitu hoitoketjun ongelmat liittyen puuttuviin jatkohoitopaikkoihin. Aluehallintovirasto katsoo, että Siun sote vahvuutena on vuosien ajan ollut toiminnasta saatava ajantasainen ja kattava tieto, mutta nykyisessä tilanteessa tätä tietoa ei ole riittävällä tavalla kyetty hyödyntämään suunniteltaessa palveluiden saatavuutta väestön palvelutarpeeseen nähden.

Tilannetta on ollut vaikeuttamassa sekä koronapandemia, hoitajajärjestöjen työtaistelutoimenpiteet, että pula päivystystyöhön perehtyneistä hoitotyön ammattilaisista. Yhtymähallituksen huhtikuisen selvityksen mukaan tilannetta pyritään korjaamaan aktiivisen hoitajien rekrytoinnin ja ikäihmisten toimialueen kanssa tehtävän yhteistyön kanssa, mutta käytännössä yhteispäivystyksen toiminta on päässyt ajautumaan tilanteeseen, jossa potilasturvallisuus vaarantuu vakavasti vaikean ruuhkautumisen vuoksi. Siun soten tarkastuskäynnillä esittämän arvion mukaan syksyllä 2022 ei ole odotettavissa merkittävää kohentumista tilanteessa.

Aluehallintovirasto katsoo, että päivystyksen vastuuhenkilöiden toimesta on tilannetta pyritty asianmukaisesti arvioimaan ja suunniteltu mm. jatkuva yhteinen tilannearviointi ikäihmisten palvelujen vastuuhenkilöiden kanssa. Siun sote pyrkii myös tehostamaan hoitotyön osaajien rekrytointia. Aluehallintovirasto kuitenkin katsoo, että Siun soten tulee arvioida väestönsä palvelujen tarve ja suunnitella palvelurakenteensa niin että palvelujen saatavuus myös ikäihmisten osalta pystytään

turvaamaan ja pitkään jatkunut päivystyksen häiriötilanne ratkaistua.

Itä-Suomen aluehallintovirasto katsoo, että Siun soten laajan ympärivuorokautisen yhteispäivystyksen vaikea ruuhkautuminen aiheuttaa merkittävän riskin potilasturvallisuudelle.

Aluehallintovirasto antaa Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymälle huomautuksen, koska se ei ole huolehtinut alueensa väestön päivystystalvelujen asianmukaisuudesta ja varmistanut potilasturvallisuuden toteutumista yhteispäivystyksessä.

Aluehallintovirasto toteaa, että kuntayhtymän hallituksen tulee välittömästi ryhtyä yhteistyössä johtavien viranhaltijoiden kanssa toimiin, joilla yhteispäivystyksen ruuhkautuminen saadaan purettua.

Aluehallintovirasto saattaa tämän päätöksen tiedoksi Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen johtajalle, jotta päätös voidaan ottaa huomioon hyvinvointialueen valmistelussa.

Neurologian päivystys

Valtioneuvoston kiireellisen hoidon perusteista ja päivystyksen erikoisalakohtaisista edellytyksistä antaman asetuksen (583/2017) 16 §:n mukaan kunnan tai kuntayhtymän on huolehdittava, että päivystysyksikössä, jossa hoidetaan neurologisia potilaita, on valmius kiireellisen hoidon tarpeen tunnistamiseen ja taudin määrittämiseen. Päivystysyksikössä on oltava riittävät kuvantamis- ja kliinisen neurofysiologian talvelut tarvittaessa etäkonsultaation tuella.

Saadun selvityksen mukaan jää avoimeksi, kuinka Siun soten päivystys pystyy huolehtimaan tästä velvollisuudesta kaikissa tilanteissa. Aluehallintovirasto jatkaa asian selvittämistä erillisenä valvonta-asiana.

Perusterveydenhuollon vuodeosastot

Ikäihmisten palvelujen toimialuejohtajan antaman selvityksen mukaan terveyskeskussairaaloiden ja osin myös hoitosolujen toiminta liittyy pääasiassa päivystyspotilaiden jatkohoitoon, akuutin sairauden hoitoon, lyhytaikaiseen kuntoutukseen ja saattohoitoon silloin, kun potilaat tarvitsevat perusterveydenhuollon vuodeosastohoitoa. Kuvauksen perusteella toiminta on yleislääketieteen alaan kuuluvaa akuuttihoitoa. Pitkäaikaista laitoshoidoa yksiköissä ei selvityksen mukaan anneta, mutta osassa yksiköitä, erityisesti hoitosoluissa, on jatkohoitoa odottavia potilaita.

Aluehallintovirasto ohjaa, että suunniteltaessa terveyskeskuksen vuodeosastojen riittävää henkilöstömitoitusta ja -rakennetta, on otettava huomioon mahdollisuus vastata potilaan tarpeen mukaisesta hoidosta sekä huolehtia potilasturvallisuuden varmistamisesta omavalvonnallisesti.

Päätöksen valmisteluun on aluehallintovirastossa osallistunut ylitarkastaja Emma-Lotta Kinnunen.

Sovelletut oikeusohjeet

Perusteluissa mainitut.

Muutoksenhaku

Erikoissairaanhoidolain 53 §:n 3 momentin mukaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tai aluehallintoviraston antamaan huomautukseen ja huomion kiinnittämiseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Kansanterveyslain 44 §:n 3 momentin mukaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tai aluehallintoviraston antamaan huomautukseen ja huomion kiinnittämiseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Lisätietoja

Lisätietoja asiasta antaa tarvittaessa aluehallintoylilääkäri Tuula Tarkiainen (puh. 029 501 6800, vaihde).

Aluehallintoylilääkäri,
terveydenhuoltoyksikön päällikkö Sami Remes

Aluehallintoylilääkäri Tuula Tarkiainen

Jakelu ja suoritemaksu

Terveys- ja sairaanhoitopalvelujen toimialuejohtaja Jarmo
Kukkonen
Johtajaylilääkäri Susanna Wilén
Päivystyksen ylilääkäri Terhi Savolainen

Päätös on maksuton

Tiedoksi

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen johtaja Kirsi Leivonen
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, Valvira

Tämä asiakirja ISAVI/1760/2022 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument ISAVI/1760/2022 har godkänts elektroniskt

Ratkaisija Remes Sami 26.10.2022 14:22

Esittelijä Tarkiainen Tuula 26.10.2022 14:10